

роботі Веселііл завжди бачив тільки роботу, — чи то був телець Арона, чи то були херувими Моїсея. А до того мав ще він вдачу, як і всі ремісники, погано лаятися, — і це була дійсно його вдача, частина натури: один співає при роботі, другий жартує, третій мовчить; а от Веселііл лаявся. І що поганіш він лаявся, що крутіші слова вигадувала його вбога фантазія, — то ліпше робилася робота і легші, кращі виходили речі з-під рук.

От і сьогодні Веселііл був чомусь лихий, а через те і лайка його наперчилася вдвоє. Він кляв усе, що тільки приходило йому на думку — чи то були живі особи, чи такі, що не відчували його злоби. Сьогодні все було не так, і глина, що він її місив, була ні до чого не здатна, — і він кляв і тих, хто йому приказує робити щось із неї, і тих, хто не міг відшукати ліпшої, і самого себе, що ззявся на свою голову за таку дурну роботу. Вогонь горів зовсім не так, як повинен був горіти, увесь матеріал був нічого не вартий, а вже найгіршим нещастям був Авірон. Це була просто кара божа, а не помічник! Біг, коли треба було йти повагом, і навпаки — посувався, як черепаха, коли треба було летіти стрімголов. Нічого не вмів — ані подати, ані приготувати; питався по двадцять разів про те, що мусів би сам зробити, і не питав власне тоді, як те dokonче було треба. Казали йому принести одне, він приносив зовсім що іншого; казали йому зробити так, він робив цілком навпаки. Коли треба — його не було в куші, і навпаки — зовсім не потрібний, він завше попадався на дорозі й плутався під ногами.

Веселііл кричав, лаявся, бризкав слиною й кидав у бідного хлопця, чим тільки, попав.

— Та які ж духи зла звалили тебе на мою голову? Який дурний батько породив тебе, а ще дурніша мати вигодувала тебе? О, то мала бути дібрана пара! Я б сказав, що твоїй матері ліпше було б взяти молоду свиню до грудей і вигодувати її власним молоком, ніж отакого йолопця, як оце ти. І хто мене покарав тобою та оцією ще дурною роботою, в якій найбільш розумний чоловік за тисячу днів не зможе добратися ані до найменшого смислу. Той старий дурень Моїсей переходить уже на дитячий розум і не знає, що вже йому вигадати. Таж вилив я одного Бога, — навіщо ж він спалив його і попсував стільки матеріалу? Може, скаже, що погана була робота? Так нехай він спробує вилляти ліпше. От хотів би я подивитися на того Бога, що вийшов би з-під рук Моїсея або ще більше безглузлого брата його — Арона. Ну-ну! Ото був би Бог!.. Але він

знає, стара бестія, що в сонні нема більше чоловіка, котрий зміг би так зробити, як я, та й дурить людей: сам Господь, каже, показав мені на Веселііла, як на слугу свого! Хе-хе... Я йому сказав це. Ти думаєш, ні? О, я не маю кого боятися! Так прямо й сказав: «Міг би ти, — кажу, — хоч тут не тулити Бога свого». А він розсміявся та й шепче: «Не можна, братику, інакше, — так треба», — і каже... О, він знає, шельма, що говорити й де. Уміє нарід тримати в руках. Бач, скільки людей набив за те, що поклонялися Богу-тельцю, а мене й не чіпнув, хоч, правду кажучи, кого першого треба було б покарати, як не мене та Арона: Арон приказував, а я робив, а дурні людська лише лобами в землю били, та й уся їх вина. А Моїсей, бач, ані брата не чіпнув, ні мене. А чому? Бо розумний чоловік. Бо знає, що якби зо мною яка пригода трапилася, — хто б робив йому тоді всячину? І херувимів оцих пришелепуватих, і чаші, і світильники, і стояла, і ковчег, і всякі інші витребеньки.

Авірон слухав — і не знав: чи то дійсність, чи то, може, кошмар, тяжкий гнітючий кошмар... Святиня Господа опльовувалася брудними словами ремісника, уста вирікали хулу на саме ім'я вседержителя! До такого не доходив ні брат Датан, ні сам безбожний Корей, і ніхто, ніхто на землі...

І Бог це чує? І мовчить? І мовчатиме? І простить? І забуде? І не спалить живцем?.. Та де ж тоді всі слова Моїсея? Де сила і гнів господні? Де правда тоді?

І з дико поширеними очима стояв Авірон у кутку шатра, мов ударений чим тяжким у голову, і шкода було на нього дивитися... В шатрі було тихо, бо Веселііл чомусь замовк і, пильно зайнятий, лише іноді ехидно кривив лице. Нараз він голосно розреготався і крикнув:

— Ану, каро моя небесна, іди сюди!

Авірон не двигнувся з місця.

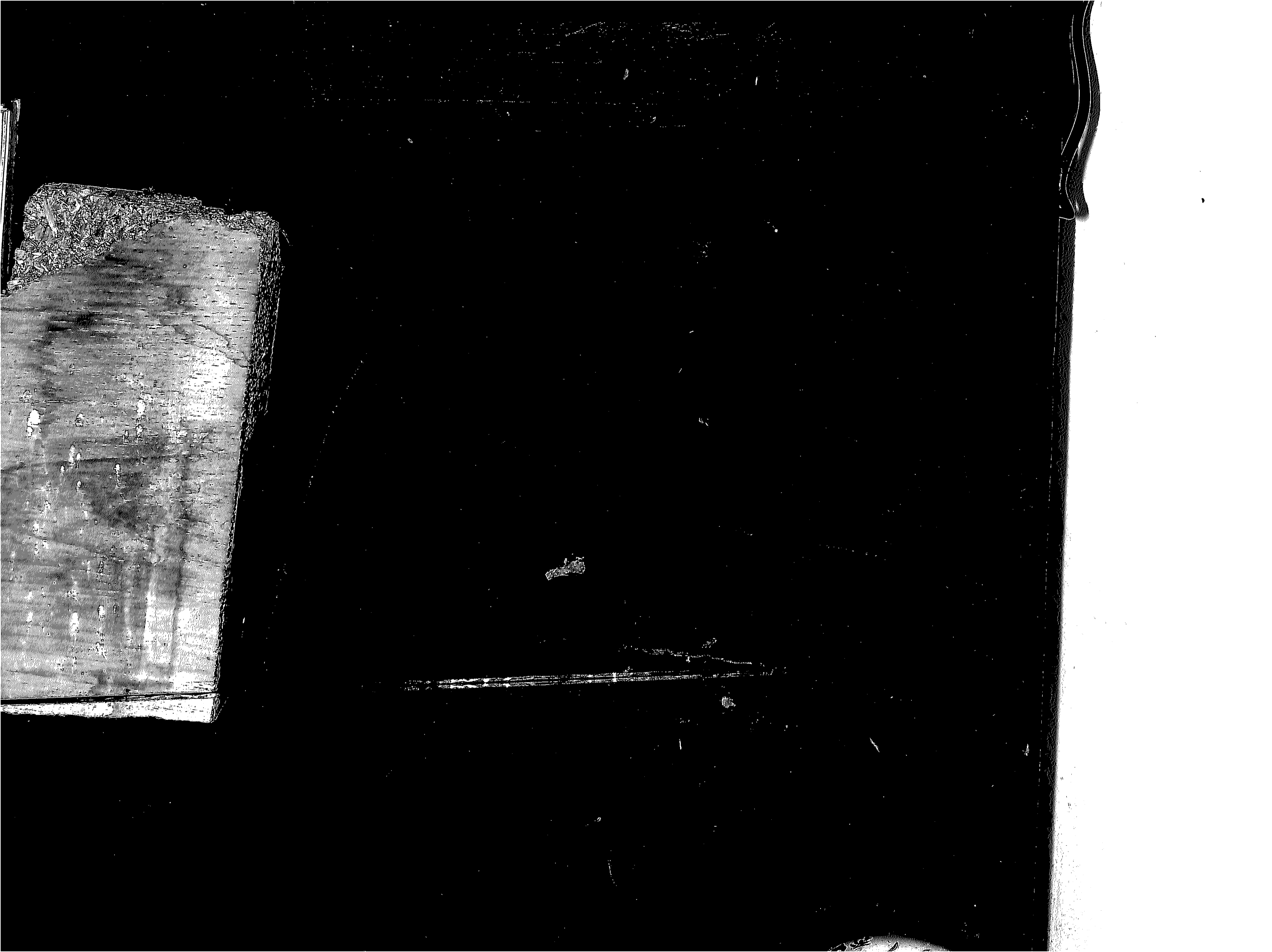
— А йди, каліко, як майстер тебе кличе! — нахмурюючися знову, крикнув Веселііл, а сам сміявся.

Автоматично, мов дерев'яний, підсунувся Авірон.

— Дивися, яке личко в цього херувимчика! — і майстер показав рукою на свою роботу.

Авірон глянув і... одскочив. Він мало не крикнув.

...На нього дивилося щось таке страшне, така потвора, що він затулився від неї руками... Перекощений рот, гостре підборіддя, накриво закарлючений ніс, довбані дірки замість очей, вугласта голова, — і на всім печать чогось тако-

карали смертю. Тепер би, може, й ні, але всі кари, якими розпоряджає ватаг, посипалися б на спузаря, що втратив ватру.

Гнат був добрий чоловік, і тому у нього спузареві жилося непогано. Удвох з Олексою вони наладили швидко все, що було треба. Ватаг країв м'ясо: його треба скоріше з'їсти, бо зіпсується.

Спузар подружився з Олексою. Вони навзаєм оповідали один одному своє життя. Незавидне було життя Василеве, бо й сам був із Незавидова.

— Я таки сирота, гет цалком. Дедя з ненеv померли. Грунтику було там, каут, трішки — так брати дедеві забрали гет. Та й нема у мене нікого й нічого. Жию роботами. Літо в полонині, зима — в бутині.

Олекса теж був син бідняка, але мав батька, матір, брата, сестру, взагалі сім'ю. А сей хлопець не мав нікого й нічого, мусив кожну хвилину жити з чужої ласки. І в будучім. Як-не-як, а Олекса міг сподіватися, що хоч бідно, немічно, але батько допоможе синові на вступак до життя. «Дес дерева на хату дістане, якус вівцю чи козу дасть на розжиток». Оцьому хлопцеві ніхто нічого не дасть, ще всякий норовить узяти. Пан забере його час і силу, люди заберуть місце посеред себе, коли його не відвоює він собі зарані. Все предстояло в житті здобувати самому.

Але хлопець іще собі того не усвідомлює цілком і якось радісно несе свої обов'язки, знаючи, що за добре виконання роботи його нагодують, дадуть якус дрантя одягнутися на зиму, шматок шкіри на постолі. Поки що більш нічого й не треба. А от далі, коли захочеться взяти й свою пайку радощів життя, коли захочеться голосно заявити й про своє якус місце під сонячним промінням — як тоді? Василь не журиться. Моргає Олексі очима, що їх білки виблискують, як у негра.

— Я тобі баранчиків дам... У вас роб'є баранчика?

Ні, у них баранчиків не роблять. Там, де мається яких п'ятірко-шестірко овечат, так кожна крапелька молока на обрахунку — де вже там робити баранчики. Це тут, де вівці рахуються на тисячі, кожний пастух може їх собі наробити, скільки схоче.

Баранчики — це різні фігурки з сиру, якому дали трохи застоятися й прокиснути. Розвариш його у жентиці, то він встане тобі глевким і податливим на всяке ліплення — і пастухи виліплюють усяких звірят у найдивніших фор-

мах. Потім ці фігурки кидають у розтоплене масло, від чого вони стають жовтими й гладенькими.

— Такий баранчик може тобі стоєти й дваціт років і не зопсуєси. Укинь го у горече масло — і їдж. На тобі, на, — і совав Олексі до дзьобні баранчиків своєї роботи. Там були й з рогами і без рогів, із хвостами й без хвоста, у всяких чудернацьких позах — повний простір фантазії.

— Та декую... бирше не тра... Шо ти їх кіко наробив?

— А продаю. Домарі купуют. І баранці, і колачіки. Колачіки роздают за померші душі, шо вмерли без сповіді, дес у лісі ци ек. А баранчики роздают за діти померші або за маржину. За маржину дают бирше. «Даю, — кає, — за худібчине здоров'є. Най Бог прийме за мою та й за лючку маржину...» — Василь сміється.

— Чьо си смієш?

— Бо то парубчеки ліп'є колачіки дівкам своїм. Цес білевий Іван та придивиси лиш. Він насиляє у два, у три реди на ремінь та й роздає витак дівкам. Та й кожний так, котрий май старший хлопець.

Дійсно, хлопці, яким уже дівки в голові, лагодять побільше сих баранчиків для роздачі дівкам взагалі і своїй богданці особливо. А дівчата ждуть виспівуючи:

Пішли вівці в полонинку,
Лиш егнета бліют,
Ба шо ж наші вівчарики,
В полонині діют?
Ба шо діют, ба шо діют,
Ци не ватагуют?
Поробе нам колачіка,
Прийдут — подаруют.

І дійсно — як надарують котрій! То ж честь — якій найбільше надають: «Дивиси... дают і дают... Вже я не хочу й брати...»

Гнат заглянув до стаї.

— Готово у вас, кухарки?

— Готово! — весело обзивається Василь. Іменно весело. Він завжди говорить весело і завжди сміється.

Ватаг дивиться на сонце.

— Но, то тра вже й трембітати.

Бере із стаї довгу свою трембіту ватагівську, мічену, виходить на певне місце, де ноги навіть розставляє у певних гніздах, і трубить.

Переливчасті різкі звуки стрибають у повному сонця повітрі, встромлюються в нього і гостро летять у далечінь.